

MIDA VEEL TÄHTSAKS PIDADA, KUI MITTE INIMLIKKUST JA VAIMSUST

REKTOR OLAV AARNA REKTORIKS EDASI,
PROFESSOR ANDRES KEEVALLIKULE TÄNU OPOSITSIOONI EEST

Valimisprotseduuri algus võttis mõlemad mehed
korraks tõsiseks

Loositakse esinemisjärjekorda

Tehnikaülikooli 76aastases ajaloos toimusid esimest korda vabad rektori valimised. 14. märtsil kogunes aulasse 131 liikmeline laiendatud nõukogu 146st liikmest (täpne koosseis vt rektorivalimistele pühendatud ajalehe erinumbrist 1. märtsil 1995). Valimisprotseduuri juhtis TTÜ nõukogu juhataja prof **Valdek Mikkal**, valimiste ettevalmistustööd korraldas rektori valimisi korraldav komisjon eesotsas esimees prof **Andres Öpikuga**.

V. Mikkal ütles alustuseks, et ühe kandidaadi – Olav Aarna – arusaamine rektoriametist ON OLLA OSAKS ÜHISKONNA TEENIMISEL. Teise kandidaadi – Andres Keevalliku põhimõtteks valimiskampanias sai – VAIDLUSTES SÜNNIB TÕDE.

A. Öpik tutvustas lühidalt valimiste korraldamist alates konkursi kuulutamisest, kus **tähtajaks oli 2. veebruar 1995** ning korraldavale komisjonile oli esitatud kaks rektori kandidaati.

17. jaanuaril anti komisjonile järgmine esildis:

"Esitame kandidaadina Tallinna Tehnikaülikooli rektori kohale uueks valimisperioodiks prof Olav Aarna.

Prof Olav Aarna on oma senises tegevuses TTÜ rektorina (1991-1995) olnud ülikooli õppe- ja teadustöö reformimise initsiaatoriks ja edukaks läbiviijaks.

Prof Olav Aarna on üks vähestest Eesti teadlastest, kes on pühendunud kõrgkoolide juhtimise süsteemide tundmisele ja korraldamisele. Leiame, et prof Aarna on igati sobiv jätkama tegevust TTÜ rektorina."

Alla kirjutanud TTÜ professorid: R. Ubar, R. Munter, L. Ainola, V. Mikkal, M. Veiderma, J. Metsaveer, Ü. Tärno, I. Arro, R.-K. Loide, M. Ajaots, H. Sillamaa.

2. veebruaril laekus rektoraati esildis:

"Esitame konkursile Tallinna Tehnikaülikooli rektori ametikoha täitmiseks TTÜ arvutitehnika instituudi direktori digitaal-tehnika professori Andres Keevalliku."

Alla kirjutanud aseprof R. Jürgenson, aseprof V. Otsmaa, aseprof T. Laur, aseprof J. Papstel, dots M. Pikner, aseprof T. Nirk, prof V. Kulbach, aseprof P. Leis.

2. veebruariga on dateeritud "TTÜ Üliõpilasedustuse pöördumine":

Esimesena astus oma programmiga üles
prof Andres Keevallik

□ algus lk 1

"Meie, Tallinna Tehnikaülikooli Edustuse liikmed, arvame, et meie praegune rektor Olav Aarna on teinud oma ametisoleku ajal väga suure töö, millest on palju kasu olnud nii TTÜ üliõpilastele kui ka kogu Eesti haridussüsteemile. Samuti on ta alati osavõtlikult suhtunud kõikidesse üliõpilaste probleemidesse ja aidanud neile leida võimalikult positiivset lahendust. Meie toetame igati hr Olav Aarna kandidatuuri TTÜ rektori valimistel".

Alla kirjutanud TTÜ Edustuse eesistuja Arles Taal.

Energeetikateaduskonna nõukogu otsus dekaani aseprof Enno Rein-salu allkirjaga esitati 2. veebruaril:

"Oma nõukogu otsusega /.../ esitab energeetikateaduskond Tallinna Tehnikaülikooli rektori kandidaadiks prof Andres Keevalliku, arvutustehnika instituudi direktori".

Pärast loetletud dokumentide esitamist ilmutasid mõlemad kandidaadid oma teaduselulood ning TTÜ arengukavad üli-kooli ajalehes ja tegid "rahva seas" lobby-tööd.

Valimishetkeks oli aulas kohal 131 laiendatud nõukogu liiget. Nende ja kohale tulnud ajakirjanike ees läks lahti tõsine vaidlustus, kus mõlemad kandidaadid esitasid omapoolsed arengukavad, vastasid nii kirjalikele kui suulistele küsimustele

Teisena esines prof Olav Aarna.
Järgnesid küsimused ja sõnavõttud

ja olid mitme sõnavõtja hinnanguobjektiks. Andres Keeval-liku esinemisest jäid kõlama sellised mõtted nagu "Kaotame monopoli tööle", "Seame juhtkonna monoloogi asemel sisse dialoogi", "Olen viimase 3 kuu jooksul kohtunud paljudega ja mul on tekkinud tugev usk meie maja inimesse", "Lihtsure-likud tulevad ja lähevad, TTÜ ja tehnikaharidus jääb," "Üli-kooli kohustus on luua üliõpilasstandard", "Tallinna ülikooli idee asemele pakun tugeva TTÜ". Ja palju muud.

Olav Aarna omalt poolt:

"Täna on ajalooline päev – esimest korda on TTÜs rektori valimine. Millal jõuame osalusdemokraatiani?". "Kõigil on selge, et peame muutuma, kuid millises suunas ja millise kiirusega?", "Kui arvame, et TPIst TTÜks muutumiseks piisab sildivahetusest, siis on see loitsimise valdkond", "Alice Imede-maalt: selleks, et paigal seista, tuleb kõigest jõust joosta". Ja palju muud.

Küsimusi esitasid prof Hiie Hinrikus, prof Leo Mõtus, prof Leo Võhandu, aseprof Rein Jürgenson, prof Ilmar Arro, aseprof Andres Lahe, dots Ahto Lõhmus, dots Jaan Järvik.

□ järgneb 3. lk

Häätelugemiskomisjon töötab kiiresti ja täpselt.
Koosseis: Meelis Ideon, Ants Kukrus, Arles Taal, Heikki Päeva ja Priit Kulu.

□ algus 1.-2. lk

Järgnesid sõnavõttud. TA president **Jüri Engelbrecht** rõhutas Eesti ja koos sellega ka kõikide tema institutsioonide muutumist ning kutsus üles hääletama prof Aarna mudeli poolt. **Rein-Karl Loide**, kes väitis end esinevat TTÜ matemaatikute, füüsikute ja keemikute nimel, avaldas arvamust, et vigu pole juhtimisel tehtud mitte niivõrd ülikooli kui teaduskondade tasandil. Ta kutsus üles hääletama O. Aarna kandidatuuri poolt.

Keeltekeskuse juhataja **Mari Uibo** toetas samuti Olav Aarna kandidatuuri, esinedes võluvalt naiselikult ja koputades saalisistujate hingedele: "Ei eksi ainult see, kes midagi ei tee. Praeguse rektori ajal on meil olnud palju muutusi, ka ebamugavusi, segadust ja arusaamatusi. Kuid ülikooli üldine õhkkond on inimlikum ja vaimsem. Kui seda mitte tähtsaks pidada, mida siis veel?"

Eelmist rektorit akadeemik **Boris Tamme** on päevalehtedes juba rohkesti tsiteeritud. Tema sõnavõtt oligi diplomaatilise väljenduse kõrgpilotaaz: "Tõeline lugupidamine Keevallikule, kes on meile näidanud oma nägemuse TTÜ asjadest, võttes neid tõsiselt südamesse. Teda iseloomustab aumehelik dialoog. Endise rektorina on mul isiklikult heameel, et on olemas inimene, kes valmistub võtma endale rektori kohustused. Kuid täna hääletan ma Olav Aarna poolt."

Energeetikateaduskonna dekaan aseprof **Enno Reinsalu**: "Meil oli maksimumprogramm: uus rektor. Ja miinimumpro-

gramm: luua opositsioon. Leian, et sündinud opositsioon täitis oma ülesande." Et Enno Reinsalu on opositsiooni esindama volitatud isik, anname talle lisaks sõna allpool.

Hääletamistulemused: I voorus, kus võiduks oleks olnud vaja 2/3 poolthääli, kumbki kandidaat vajalikku tulemust ei saanud: O. Aarna poolt 74, A. Keevalliku poolt 54. TTÜ nõukogu põhimääruses toodud valimiskorra kohaselt toimus II voor, kus jäi hääle suhe 69:54 Olav Aarna kasuks. Teise vooru järel osutus valituks enamhäälil saanud kandidaat. Neid numbreid hinnates näib, et iga nõukogu liige aula uksest 3 tundi enne valimisi sisse astudes teadis täpselt, kelle poolt ta oma hääle annab.

Lõpetuseks. Aulas istungit pidanud laiendatud nõukogu ning juuresviibijad said "etendusest" siiski kõik loodetavasti nauditava elamuse, seda enam, et tegu oli tõesti ajaloolise sündmusega. Mõlemad "peaosalisid" väärised kõva käepigistust. Ja Olav Aarna õnnitlejatel-kolleegidel oli veel teinegi põhjus tunnustuseks rektoriks taassaamise kõrval: samal 14. märtsi hommikul sai austatud rektor esimest korda vanaisaks; sündis Aarnate-pere neljast lapsest vanima poja tütar, kusjuures nii poeg kui minia on TTÜ üliõpilased.

Andres Keevallik on aga TTÜ suhtes praegu kahtlemata märksa teisema (laiema, täpsema) vaatenurga omanik kui paar kuud tagasi lihtsalt ühe instituudi direktorina.

Urmi Reinde

Aseprofessor Enno Reinsalu kommentaar

Minu arvates on TTÜ siseolukord Eesti kohta ebaharilikult normaalne.

Oleks meil olnud üksainus rektorikandidaat, oleksime stagnandid. Oleks meil olnud 5 kandidaati, oluks see väga eestilik. See oleks näidanud, et TTÜ on konglomeraat.

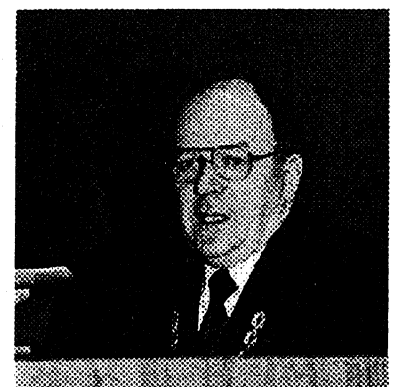
Kahe kandidaadi olemasolu näitab, et meie rektoril on tugev opositsioon. Nagu tõestab maailma tugevamate demokraatlike riikide praktika, on opositsioon stabiilsuse alus. Teisisõnu: kui sul ei ole positsiooni, siis pole ka opositsiooni.

Miks osutus opositsiooni kandepinnaks energeetikateaduskond?

Võidakse arvata, et see tuleneb meie eraldatusest või headest suhetest tööstusega või energeetika fetišeerimisest. Võib-olla. Kuid suurte süsteemide juhtimine, eriti avariilukorras, on energeetika üks põhiõpetusi. Seetõttu on energeetikutel ja maa-alustel umbes selline mõtteviis, et süsteem peab olema isearenev. Ka sellelt seisukohalt võttes peab opositsioon eksisteerima.

Aga see on valimisvõistluse aegne opositsioon, mis pärast demokraatlikul viisil läbi viidud rektori valimisi lõpetab oma tegevuse.

Hr Andres Keevallik ütles avalikult, et ta õppis valimiste käigus väga palju. Meie loodame, et õppis ka hr Olav Aarna.

Energeetikateaduskonna dekaan aseprof Enno Reinsalu

Meida Jalasti fotod

REKTOR OLAV AARNA AMETISSE TAASNIMETAMISE PUHUL

toimus kolmapäeval, 22. märtsil aulas ülikooli nõukogu pidulik lahtine istung. Seaduse järgi peab kõrgkooli rektori ametisse nimetama kultuuri- ja haridusminister. Seetõttu oligi lugupeetud **Peeter Oleskil** taas põhjust meie maja külastada.

Piduliku istungi päevakord oli:

1. Peeter Oleski esinemine. Teema: hariduspoliitika.
2. Rektor Olav Aarna esinemine. Teema: Tehnikaülikooli arengusuunad.

Kõik omad olid kutsutud, samuti kaugemad ja tähtsamad külalised.

TURUNDUSALANE SEMINAR TEHNIKAÜLIKOO LIS

Õppeprotsessi tulemuslikkuse suurendamise üheks võimaluseks on aktiivõppe meetodite, sh arvutite abil majandussituatsioone kirjeldavate mudelite ja otsuste vastuvõtmine (simulatsioonide), kasutamine.

28. veebruarist kuni 2. märtsini toimus tehnikaülikoolis turundusalane seminar, mille korraldasid koos Windsori Ülikooli (Kanada) ja Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnad. Seminari eesmärgiks oli turundusalaste kogemuste andmine ettevõtete turumajanduse tingimustes tegutsemiseks. Teoreetilised loengud turunduse põhiprobleemidest vaheldusid praktiliste

töödega ettevõtte turundusalaste juhtimiskogemuste omandamiseks. Teoreetiliste teadmiste süvendamine praktiliste kogemuste saamise eesmärgil toimus turundusalaste simulatsioonide kasutamisel. Lisaks majandusteaduskonna magistrandidele ja õppejõududele oli osavõtjaid ka Põllumajanduse Ülikoolist, Tallinna Kommertsülikoolist, Kaubandus-Tööstuskojast, EVEAst ja mujalt.

Seminar sai teoks tänu Windsori Ülikooli majandusteaduskonna dekaanile prof **Rein Petersonile**, kes on lisaks sellele üritusele olnud eestvedajaks mitmetes Eesti majandusteadlaste täiendusõppe programmides Kanadas. Seekordset ettevõtmist aitasid läbi viia Dr John R. Dickinson ja Dr A.J. Faria Windsori Ülikoolist.

Seminari lõpus toimunud arutelul tõdesid mõlemad seminari korraldanud osapooled, et on otstarbekas jätkata koostööd Windsori Ülikooli majandusteaduskonna ja Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna vahel turunduse õpetamise valdkonnas, töötades ühiselt välja simulatsioone, milliseid oleks võimalik kasutada turunduse õpetamisel meie majandusteaduskonnas.

Majandusteaduskonna dekaan Ene Kolbre

Pildil Windsori Ülikooli majandusteaduskonna dekaan prof Rein Peterson.

STIPENDIUMID! STIPENDIUMID!

Tallinna Tehnikaülikoolile on järjekordselt saabunud kinnitus selle kohta, et Roots, **Johnson Foundation** on eraldanud raha vanemate kursuste (alates III kursusest) ja kraadiõppe üliõpilastele enesetäiendamiseks Rootsi ülikoolides tehnikaaladel **4-6 kuuks** 1995/1996. a (diplomitöö ja uurimistöö).

Sooviankeete on võimalik saada välissuhetest. Eelduseks hea inglise või rootsi keele oskus. Tähtaeg 6. aprill 1995.

Mikkeli Polytechnic (Soome) on välja kuulutanud konkursi 2 stipendiumile Tallinna Tehnikaülikooli tudengitele **4-aastasele** programmile "**International Industrial Engineering Management Programme**" in English. Stipendium **1500 FIM/kuus**, tasuta lõunad. Eelduseks väga hea inglise keele oskus.

Application forms võimalik saada välissuhetest. Ankeedile lisaks esitada hinneteleht.

Deadline 28. märts 1995.

"**Chancellor's Financial Sektor Scheme**", Suurbritannia valitsus ja firmad pakuvad:

3-10 kuulist töötamise võimalust Suurbritannia firmades nendele, kes on:

- * vanuses 22-35 eluaastat
- * hea inglise keele oskusega
- * töökogemustega finantsaladel
- * turumajanduse ja Lääne kogemuste õppimise huvidega
- * töökogemusega erasektoris, finantsasutustes.

Pakutavad alad:

Banking, Insurance, Auditing, Accountancy, Securities, Commercial Law, Fund Management, Stockbroking, Property Financial Services, Programming and Information Technology.

Informatsioon ja ankeedid välissuhetes, VI 212, tel 537 247. Tähtaeg 20. aprill 1995

Eestist Toronto Ülikooli!

1995. a jaanuaris kirjutati alla TTÜ ja Toronto Ülikooli vaheline koostööleping.

Kavas on luua ülemaailmne stipendiumide fond eesti keelt kõnelevatele üliõpilastele.

Plaanis on see idee tuua avalikkuse ette, kutsudes üles inimesi Eestis tagasisaadavaid varasid fondi annetama. Leidub kindlasti eestlasi, kes oleksid nõus fondile oma kinnisvarad või hüvitused loovutama. Antud idee propageerijaks ja üheks initsiaatoriks on TTÜ audoktor, Toronto Ülikooli professor **Olev Träss**. Toronto Ülikoolis on õppinud keemiateaduskonnast **Tauno Mölder**, kes lõpetas magistratuuri ja jätkab seal õpinguid. Praegu õpib magistratuuris **Tõnis Kõrvits**.

Ühe aasta on töötanud Toronto Ülikoolis ka energeetikateaduskonna dotsent **Harri Käär**.

Lühemat aega teadustööl on viibinud professorid **Valdek Mikkal** ja **Rein Munter**. Nende sõitude organiseerijaks on olnud prof O. Träss.

Välissuhete osakond

RAAMATUKOGU ASUKOHAJ JA TÖÖAJAD

TEADUSKIRJANDUSE LAENUTUS TEATMEKOGU RÖDUL E-R 8.30 - 20.00 L 10.00 - 17.00	EHTAJATE TEE 5 tel. 537-355 tel. 537-353 tel. 537-354
ARVUTITUBA E-R 9.00 - 16.30	
ÕPIKUTE OSAKOND E,R 10.00 - 17.00 T,K,N 10.00 - 19.00	AKADEEMIA TEE 5 (I Ühiselamus) tel. 537-352
MAJANDUSTEADUSKONNA RAAMATUKOGU Lugemissaal E-R 9.00 - 17.00 Kojulaenutus E-K, R 9.00 - 17.00 N 12.00 - 20.00	KOPLI 101 tel. 474-673
ENERGEETIKATEADUSKONNA RAAMATUKOGU E-R 9.00 - 16.00	KOPLI 82 tel. 493-762
RAAMATUKOGU FILIAAL Tootekataloogide laenutus E-R 11.00 - 17.00 Raamatute ja ajakirjade laenutus E-R 11.00 - 18.00	OLEVIMÄGI 12 tel. 602-752

UNESCO KONVERENTSIL LJUBLJANAS

Veebruari lõpus toimus Ljubljanas (Sloveenia) UNESCO (ÜRO teaduse, hariduse ja kultuuri koostööorganisatsioon) korraldusel konverents, mis kandis nime "Loodus- ja täppisteaduste ning tehnika alane haridus Kesk- ja Ida-Euroopa maades". TTÜ rektor OLAV AARNA viibis seal kohal ja andis oma käigust väikese ülevaate.

"Miks niisugune teema? Kas selle valdkonna olukord Kesk- ja Ida-Euroopas siis niipalju viletsam on võrreldes muu maailmaga, näiteks Kesk-Aafrikaga? Usun, et mitte. Rohkem on konverentsi korraldamise põhjus vahest selles, et juba 1992. aastal algatas UNESCO 10-aastase ülemaailmse programmi "Loodus- ja täppisteaduste ning tehnika alane haridus kõigile!" Täpsemalt võib öelda, et sõna haridus ei ole küll eksitav, aga tihti kasutatakse selle programmiga seoses hoopis sõna kirjaoskus. Eelkõige tahetakse selle programmi läbi saavutada, et 21. sajandil maailma elanikkond muutuks olulisel määral kirjaoskajalikumaks sellesamas pika nimega valdkonnas. Ma arvan, Kesk- ja Ida-Euroopa maad

ei ole kaugeltki kõige kirjaoskamatumad, küll aga on probleem selles, et nende maade kirjaoskajate arv muutub tingimustes annavad kõrge valemalt tunda kaks protsessi. Üks on kuulsusriikas ajude arvavool ja just eriti kõnealustes valdkondades. See puudutab nende ametite koolitajaid, õppejõude jt kõrgkoolide õppejõude. Ja teine, mitte väga spetsifiline probleem Kesk- ja Ida-Euroopa jaoks need on amed, mille õpetamisel peab olema paber, kriidi ja tahvliga hakkama ei saa ja mille heaks õpetamiseks on vaja täiendavaid vahendeid.

Ljubljana konverentsil kuulati ära terve rida huvitavaid ettepanekuid. Töötati kahe grupis. Üks oli pühendatud õppekavade väljatöötamisele alates lasteajast kuni ülikooli välja. Teine töögrupp pühendus rahvuslikule ja rahvusvahelisele hariduspoliitikale, ja mille sadas kohapeal kaela selle töögrupi juhtumise. Seda ei ole aga põrmugi põhjust panaks panna. seltskond oli rõõmustav. Ma ei ütle, et me seal Ameerikat avastasime, aga vastastikku me oma probleeme arutasime ja kuulasime, kuidas ühel või teisel maal raskustest jagu saadakse. Kolme-

päevase töö tulemusena esitasime UNESCOle ja osavõtnud riikide valitsustele ka rea soovitusi. Lõppdokumendid valmivad hiljem.

Lisaks osavõtjatele Kesk- ja Ida-Euroopa maadest (kõige rohkem loomulikult Sloveeniast) osaleti ka Saksamaalt, Suurbritanniast, Norrast, Itaaliast. Eesti esidasin mina ainsana. UNESCO kulu ja kirjadega oligi kutsutud üks osavõtja igalt maalt. Arvuliselt oli meid kõiki kokku 40 inimese ümber.

Sloveenia on väikeriik, kes eraldus Jugoslaavia föderatsioonist esimesena ja on sealse kandi vennatapusõjast õnneks kõrvale jäänud. Muide, see ei ole minu avastus, varemgi on märgatud ja märgitud, et Eesti ja Sloveenia ajaloos on mõndagi sarnast, ja mitte ainult viimase 8 aasta jooksul. Näiteks kui eestlased meenutavad hea sõnaga kuldset Rootsi aega, siis nemad seal räägivad kuldsest Napoleoni ajast, mis oli kestnud küll kõigest neli aastat, kuid mille sisse jääb ka Ljubljana ülikooli asutamine"

(Olav Aarna kui UNESCO Rahvuskomitee aseesimehe intervjuu TTÜ pressiteenistusele).

KÖNE VABARIIGI ISESEISVUSPÄEVA

Majandusteaduskonna professor

MAKSIM SAAT

Lugupeetud kaasmaalased ja töökaaslased!

Aastapäevadel on kohane meenutada minevikku selleks, et leida sealt analoogiaid tänapäevale. Ma tahan rääkida majanduse ja tööstuse arengust Eesti Vabariigis kahe maailmasõja vahelisel perioodil, sest just sellega on ka meie ülikool kõige rohkem seotud, ja ühest pidulikust päevast meie ülikooli elus.

Tagasivaate koostamisel olen kasutanud Stanfordi Ülikooli professori **Toivo Rauna** raamatut "Estonia and the Estonians", mis ilmus USAs 1991. aastal; ning meie ülikooli vilistlase, õppejõu, kauaaegse majandusteaduskonna dekaani **Juhan Toomaspoja** poolt mulle antud materjale: brošüüri "Tööstustevõitlusest Eesti Vabariigis aastail 1936-1940", mis ilmus meie ülikooli kirjastusel 1992. aastal, ja tema artiklit "Pidulik immatrikulatsioon 15. septembril 1936. aastal" ajalehes "Tehnikaülikool" 14. oktoobril 1991. aastal.

Pärast iseseisvuse saavutamist seisid Eesti tööstuse ees väga suured probleemid, sest kuus aastat kestnud I Maailmasõda oli tekitanud tohutuid purustusi ja segadusi. Füüsilisele hävitamisele kaasnud ka kapitali äravool ning traditsiooniliste Venemaa turgude äralangemine.

Tegevus seiskus suurtes laevaehitustehastes Tallinnas, samuti masina-, vaguni- ja elektritehnika suurettevõtetes ("Dvigatel", "Volta" jt). Enamik nende ettevõtete kaadrist oli Venemaale tagasi pöördunud, tööstusseadmed realiseeriti ajapikku suures osas vanarauaks, tööstushallid seisid tühjana. Edasitegutsevad masinatööstusettevõtetes ("Krull", "Ilmarine") kohanesid kohalikele tellimustele, eeskätt kiiresti areneva põlevkivitööstuse ja põllumajanduse nõuete täitmisele. Kunagine silmapaistev suurtekstiilitööstus (Kreenholm, Balti Manufaktuur jt) töötas alakoorumusega. Ainsana suutis taset enam-vähem säilitada metsa-, tselluloosi- ja paberitööstus.

Väliskapital, osalt ka riiklik suurettevõtlus nägi tulevikku esmajoones põlevkiviõlitööstuse arendamises.

Tööstuse arengu sõdade vahel võib jagada kolme perioodi: (1) aeglane, kuid püsiv areng 1920. aastatel; (2) depressioon aastatel 1932-1933; ja (3) faktiline Vene turgude sulgemine mõjus raskelt mõnele tööstusharule nagu näiteks metallurgia ja masinatööstus. Eesti ettevõtlus oli sunnitud kohanema muutunud oludega ja orienteeruma siseturule ning otsima uusi välisurgusid.

Aastal 1929 olid Eesti tööstuse suurimad harud (toodangumahu järgi): tekstiilitööstus (24,1%), toiduainetööstus (18,2%), paberitööstus (13,4%), metallurgia (9,2%) ja puidutööstus (8,1%).

Aastal 1939 olid Eesti tööstuse suurimad harud tekstiilitööstus (24,5%), toiduainetööstus (17,6%), metallurgia (10,7%), keemiatööstus (10,7%) ja paberitööstus (9,2%). 1930. aastatel tugines keemiatööstuse kasv põlvkivi kasutamise laienemisele, ja aastatel 1933-1939 põlvkivi kaevandamine kolmekordistus. Tööstuse arengus omas suurt osa just riiklik tööstus. Märkimisväärne oli ka väliskapitali osa tööstuse arengus, kuigi täpseid numbreid on raske nimetada. Mõnedel hinnangutel oli Inglismaa osa välisinvesteeringutes kuni kolm neljandikku.

Majanduskriis mõjus tööstusharudele erinevalt, kuid selle positiivne mõju avaldus tööstuse reorganiseerimises ja moderniseerimises.

Töövõitlus, st töövaidlused ja streigid ei olnud tööstuses eriline probleem. "Klassirahu" üheks põhjuseks oli streigiõiguse seadusandlik limiteerimine 1935. aastal K. Pätsi režiimi poolt, kuid ka enne seadusandliku võimu sekumist depressiooni aastatel, töörahutused ei olnud eriline probleem ja need lahendati põhiliselt läbirääkimiste teel.

Tulenevalt tööstusele vajaliku tooraine suhtelisest puudumisest ja Eesti majanduse piiratud mahust, oli väliskaubandus rahvusliku majanduselu tähtsaks elemendiks. Vaatamata tööstuse arengule jäi Eesti ikkagi agraarmaaks. Kahe maailmasõja vahel ta põhiliselt eksportis põllumajandustooteid ja toormaterjale ning importis töötleva tööstuse toodangut. Näiteks 1936. aasta Eesti eksport: toiduained (eriti või, liha, elusloomad), puit, liha, tselluloos ja kangad. Import: põhiliselt masinad, metall, kemikaalid, värvipig-

mentid, värvid, kangad, puuvill ja suhkur.

Põhilisteks väliskaubanduspartneriteks olid Saksamaa ja Suurbritannia (1937. aastal oli nende osatähtsus ekspordis 64,5% ja impordis 42,8%). Teisteks väliskaubanduspartneriteks olid Skandinaaviamaad, Nõukogude Venemaa, Ameerika Ühendriigid ja Lääne Euroopa.

Peab ütleva, et Balti riikide omavaheline koostöö oli 1920. ja 1930.

aastatel väga väike. Selle peamiseks põhjuseks oli omavaheline majanduslik võitlus, mitte aga vastastikune toetamine. Üldiselt oli nende kahe aastakümne vältel Eesti väliskaubandusbilanss positiivne (eksport ületas impordi) ja välisvõlg (põhiliselt Ameerika Ühendriikidele ja Suurbritanniale toiduainete ja sõjamaterjalide eest) ei olnud märkimisväärne. Eesti krooni läbimõeldud devalveerimine 1933. aastal mitte ainult ei parandanud väliskaubandusbilanssi, vaid aitas kaasa ka välisvõla vähenemisele.

Aastatel 1922 ja 1934 läbiviidud rahvaloenduste andmetel oli ligikaudu 2/3 töövõimelisest elanikkonnast hõivatud põllumajanduses ja tööstuse kiire arenguga 1930. aastatel alles algas selle proportsiooni muutmise protsess. Kuna aastal 1917 2/3 põliselanikest ei omanud üldse maad või nende maaomand oli väga väike, siis on selge, et maa-küsimus oli kõige tähtsam sotsiaalmajanduslik küsimus noore Eesti riigi jaoks. Eesti olukord selles küsimuses ei erinenud põhimõtteliselt olukorrast Lätis ja Leedus ning Ida-Euroopa riikides. Eesti püüdlus selle küsimuse kiirele lahendamisele tulenes thelt poolt hirmust bolševismi ees ja teiselt poolt tõsiasjast, et enamuse maast kuulus mitte-eestlastele.

Maad sai omandada kas pikaajalise laenu abil või võtta maa riigilt *defineerimata* tähtajaga pikaajalisele rendile. Vastavalt 1929. ja 1939. aastate loenduste andmetele oli keskmises Eesti talus 23 hektarit põllumajanduslikku maad. Maareformi tulemusel tekkis suhteliselt rahuldav agraarsektor, mis tugines suhteliselt väikestele peretaludele. Analüüsid näitavad, et aastaks 1939 oli Eesti saavutanud teiste riikidega võrreldes ühtlase maaajaotuse.

□ järgneb 7. lk

AKTUSEL 23. VEEBRUARIL TTÜ AULAS

□ algus 6. lk

1920. aastatel jätkus Eesti põllumajanduses sama, mis oli tsaarivõimu viimastel aastatel, s.o tugev kontsentreerumine piima ja liha tootmisele. Tulenevalt depressiooniperioodi ootamatutest arengutest suurendati teraviljakasvatuse osatähtsust. Sellele vaatamata andis aastatel 1937-38 54% põllumajandustoodangust lihaskasvatus (peamiselt looma-, sea-, linnu- ja lambaliha) ja 46% taimekasvatus (peamiselt teravili, kartul ja lina). Ilmselt hoogsa uute talude rajamise tõttu jäi teravilja ja kartuli saagikus 1920. aastatel I Maailmasõja eelsele tasemele. Kuid 1930. aastatel hakkas saagikus tõusma. Üldiselt 1930. aastate algul jäi saagikus teravilja ja kartulikasvatasesse alla Skandinaaviamaadele, ja oli enam-vähem sama Läti, Leedu ja Poolaga. On tähelepanuvääriv, et depressiooni ja Pätsi režiimi aastatel toetas Eesti riik põllumajandust hinnapoliitika ja subsiidiumidega.

TÖÖJÕUST TÖÖSTUSES

Tööstuse stabiliseerumine pärast I Maailmasõda, Vabadussõda ja ülemaailmset kriisi toimus küllalt kiiresti.

Reaalpalka suurusest 1930. aastal annavad mingi pildi rahvusvahelise elatusindeksi võrdlusandmed. See võrdlus ei ole täielik, sest elatusindeks on arvatud ainult toiduainete maksumuse alusel. Andmed on järgmised: Inglismaa 100, USA 197, Kanada 168, Austraalia 152, Rootsi 115, Saksamaa 77, Prantsusmaa 59, Poola 68, Eesti 45, Portugal 35. Toidu osakaal töölisperekonna eelarves moodustas tol ajal ligikaudu 50%.

1938. a andmete alusel oli põhiliste toiduainete alusel arvatuna Eesti töölise elatustase 2,4 korda kõrgem kui NSV Liidus.

PIDULIK IMMATRIKULATSIOON 15. SEPTEMBRIL 1936. AASTAL

Tallinna Tehnikainstituudi (alates 1938. aastast Tallinna Tehnikaülikool) üliõpilaste esimene pidulik immatrikulatsioon sündis 15. sept 1936. a. See toimus TTÜ peahoones Koplis, mis oli seatud pidurütusse. Tornis lehvis soliidsete mõõtmetega rahvuslipp, enamik majast oli värskelt remonditud, sis-

sepäsu ja koridore kaunistasid looberipuud. Sündmus oli pidupäevaks kogu Kopli poolsaarele. Tramm kui ainuke ühiskondlik liiklusvahend oli kaunistatud lipukestega, lipud lehvisid ka Kopli hoonetel.

Immatrikulatsioon toimus TTI peahoone Paljassaare-poolses suures saalis (praegune aud X 322). Üks sel päeval matrikli saanutest Juhan Toomaspoeg (Johannes Tomson, matr. nr 341) meenutab, et ruum oli imepäraselt valgusküllane, mida akendale lisaks andis päikeselisel päeval klaasist katuslagi, mis nüüd on ammu asendatud plekisega, ja "Eesti Kultuurfilmi" jupiteride valgus.

Aukülasteks olid EV Valitsuse peaministri asetäitja K. Eenpalu, ministrid O. Sterbeck ja J. Müller, vaimulikkonna juhid piiskop H.B. Rahamägi ja metropoliit Aleksander, EV Kaitsevõime kõrgemast juhtkonnast kindral N. Reek, kolonel A. Kasekamp jt.

Peagi kuulutasid fanfaarid riigivanema saabumist. Riigivanem Konstantin Päts ilmus saali kaitsevõime ülemjuhataja kindral J. Laidoneri, haridusministri kol. A. Jaaksoni, kaitseministri kindral R. Lille ja TTI rektori prof P. Kogermani saatel.

Aktus algas vaimuliku talitusega. Piiskop H.B. Rahamägi õnnistas hoone sisse sõnadega: "Et see, mida Jumal õnnistab, on õnnistatud igavesti, siis pühendan mina selle maja meie Riigivanema otsusel Eesti Vabariigi Tallinna Tehnikainstituudiks Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel. Aamen."

Kõnega esines ka Riigivanem Konstantin Päts. Ta ütles muu hulgas järgmist.

"Kui me nüüd näeme esimesi paranevõime Euroopa rahvaste seas ja kui me neid analüüsime, siis peame tunnistama, et tõepoolest suureks abinõuks rahvale töö ja leiva andmisel on olnud tehnika... Need rahvad, kes ei suuda seda uut abinõu oma elus tarvitada, jäävad maha, ja neid ähvardab sama hädaoht, mida nägime ühe rahva elus, kes aastatuhendeid omas suurt ja rikat maad, kes aga ei suutnud kultuuri ja tehnikat oma maasse tuua ja selle tõttu langes." (Mõeldud on Tsaari-Venemaad, mis langes).

"...Meie väike rahvas, kes oleme kodumaa pinnal oma poegade ja tütarde

vere ja vahvusega enestele riigi kätte võidelnud ning oleme oma maa vabaks teinud, ka meie ei tohi jääda ootama, kuni teised rahvad, kes tehnikas hiigelsammudega edasi lähevad, meist üle astuvad."

Pidulikku immatrikulatsiooni 15. septembril 1936. aastal ma kirjeldan Juhan Toomaspoja artikli alusel ajalehes "Tehnikaülikool" 14. oktoobril 1991. a. Siin Juhan Toomaspoeg teeb vahemärkuse, et mitte kõik ei pooldanud tehnikakõrgkooli loomist Tallinnas. Osa intelligentsist vaatas kiivalt teise kõrgkooli tekkimisele, mis võis nõrgendada Tartu Ülikooli, kuna viis ära tuntud vaimuimeesi Tallinna. Tuntud oli "Tartu vaim", mis oponeeris Konstantin Pätsi sisepoliitikat.

Sellest ei läinud mööda riigivanem ka oma tervituskõnes: "Elu on kiiresti edasi läinud, aga ta peab veel kiiremini edasi minema. Me peame võimalusi andma rahvale edasi minna ja sammu pidada teiste kultuurrahvastega. Nendeks ülesanneteks on eesti rahvas selle asutise loonud ja mitte selleks, et vägikaigast vedada vana ülikooliga, kelle vastu meil kõigil on suur lugupidamine ja kellele meie, kes oleme sealt läbi käinud, südamest kuni hauani tänulikud oleme. Ei, see asutus peab teist teed käima, rühkima uutel radadel ja vääriliseks kaassammujaks kujunema Tartu Ülikoolile."

Juhan Toomaspoeg teeb oma artiklis siin jälle vahemärkuse, et tol ajal esines nurnat ka Instituudi geograafilise paigutuse kohta Tallinnas.

Riigivanem jätkas: "Kui saatus on selle asutise asetanud siia poolsaarele ja kui ta juurde ei vii korralikku teed ja ümberringi on näha lagunenuid majalobudikke, siis kerkib meelde, et kõik siin tehnika abil peab tõusma paremale järjele. Selleks Instituut ongi, et niisuguseid väikesi takistusi kõrvaldada."

Tulles nüüd tagasi tänasesse päeva, võib ütelda, et nii majanduspoliitikas, hariduspoliitikas kui ka regionaalpoliitikas on probleemid ja suhtumised paljuski samased tänaste probleemide ja suhtumistega. Ajalugu on näidanud, et meie oleme suutelised neid probleeme kiiresti ja efektiivselt lahendama, kui ainult meid väljastpoolt liiga palju ei abistata.

ÕNNITLEMINE

Enn Mellikov 50

1.aprillil tähistab pooljuhtmaterjalide tehnoloogia õppetooli professor tehnikadoktor Enn Mellikov oma esimest suurt juubelit.

Südamlikud õnnitlused kolleegidelt!

TEHNIKAÜLIKOOI AJALOOLISTE ISIKUTE TÄHTPÄEVI

Märtsikuus

125 aastat tagasi, 3. märtsil 1870. a sündis Puka Vallas **GEORG HELLAT**, üks esimesi eesti soost kõrgharidusega insener-arhitekte. Tallinna linna ehitusosakonna tehnilise juhataja ametikoha kõrval õpetas TTs a-il 1919-21 ehituskonstruksioone ja laevavarustust. Hiljem töötas linnavalitsuses ehitusinspektorina. Projekteeris valdavalt juugendstiilis elamuid ja ühiskondlikke hooneid, näiteks Eesti Üliõpilaste Seltsi Maja Tartus, teater "Endla" Pärnus, "Säde" Valgas jne. Kuulus EÜS-i "Põhjala". Suri Tallinnas 28. augustil 1943. a.

140 aastat tagasi, 19. märtsil 1855. a sündis Haapsalus **JOHANNES RUSS-VURM** (Russwurm). Balti-Saksa päritolu masinainsener oli laia haardega õppejõud TTs a-il 1922-29. Tema õlgadel olid järgmised õppeained: automobiilid, lennumasinad, tuulejõumasinaid, vedurid ja rongide liikumine, soojusmajandus ja vesiturbiinid. Hilisem elukäik ja saatus teadmata.

Rubriiki koostab Imbi Kaasik

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA JA TARTU ÜLIKOOI KUULUTAVAD AVATUD EESTI FONDI TOETUSEL VÄLJA

INGLISKEELSETE SOTSIAAL- JA HUMANI- TAARTEADUSLIKE TÖÖDE KONKURSI

Konkursi eesmärgiks on premeerida Eestis elavaid sotsiaal- ja humanitaarteadlasi, kelle uurimused on leidnud tunnustust arenenud lääneriikides, ning aidata kaasa teadusliku uurimistöö ja kõrghariduse edenemisele Eestis. Preemiade üldsumma on 57 tuhat krooni. Preemiade arvu ja suuruse määrab konkursikomisjon lähtudes tööde hulgast ja tasemest.

Konkursile võib esitada **1992. aastal ja hiljem väljaspool Eestit inglise keeles avaldatud töid kõigi sotsiaal- ja humanitaarteaduste alalt**. Esitatavaks tööks võib olla artikkel, artikliseeria või raamat (monograafia, kogumik, õpik jms). Artikliseeria sama(de) autori(te) sulest ei pea tingimata olema pühendatud ühele

probleemile. Oma töid saavad konkursile esitada vaid autorid ise. Kollektiivsete tööde puhul võivad kaasautorid elada väljaspool Eestit, kuid premeeritakse ainult Eestis elavaid autoreid.

Konkursile ei võeta Eestis 1994. aastal korraldatud ingliskeelsete sotsiaalteaduslike tööde konkursil osalenud töid. Konkursile võib esitada töid, mis osalevad või on osalenud teistel konkursidel. Esitada tuleb üks eksemplar (originaal või koopia) töö(de)st koos autori kaaskirjaga, milles leiduvad autori(te) kohta järgmised andmed: nimi, töökoht, aadress ja telefon. Mitme autori puhul kirjutab kaaskirjale alla autorite kollektiivi juht.

Tööd tuleb esitada **hiljemalt 1. maiks 1995. a** aadressil: Eesti Keele Instituut, Roosikrantsi 6, EE 0100 Tallinn (ümbrikule märkida "Ingliskeelsete tööde konkurs"). Konkursi tulemused tehakse teatavaks 1995. aasta juunis.

LUULEKEVAD'95

Ootame kõigilt luulehuvulistelt värse ja lüürilist lühiproosat aadressil:

Luulekevad, Salme tn 12 Tallinn EE 0004 1. juuniks. Kel aga sahtlisse luulet kogunenud, pangu kohe posti! Lisaks nimele ja aadressile palume märkida õpilastel kooli ja klassi või kursuse, täiskasvanuil vanuse ja elukutse.

Võitjaid ootavad diplomid, auhinnad, osavõtt Luuleliidu suvelaagrist Varblas ja laevasõit Ruhnu. Võistlustööde

paremiku avaldame väikese luuleraamatuna. Vähemalt II vooru jõudnutega võtame ühendust ja kutsume osalema Eesti Luuleliidu üritustel; päris esimeste värsside kirjutajaid abistame luulekonsultatsioonidega ja edasijõudnumaid luulekogu väljaandmisel.

Luulekevad' 95 toimikond